

УДК 338.48(904)

Козлов С.О.

студент гр. МТЕ-122м

Національний університет «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя, Україна

наук. кер. – к.п.н., професор Зайцева В.М.

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ
ЗАПОВІДНИКІВ В ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ**

Різноманіття історико-культурної спадщини, що збереглася на території України обумовлює високу туристичну атрактивність країни, створює умови для розвитку культурно-пізнавального та подієвого туризму. Тому актуалізується проблема вивчення історико-культурного потенціалу регіонів України та визначення можливостей його більш повного й ефективного використання у сфері туризму. Важливе місце в процесі збереження пам'яток та їх використання в туристичному бізнесі на рівні регіонів мають історико-культурні заповідники [1].

Історико-культурні заповідники це спеціальні території, що визначені на законодавчому рівні, охоплюють ансамблі та комплекси пам'яток історії та культури, мають виняткову історичну, наукову та культурну цінність і знаходяться під охороною держави [2].

За останні роки в історико-культурних заповідниках активізувалася науково-дослідна, виставкова, видавнича діяльність. Ці заклади постійно вишукують можливість залучити додаткові (позабюджетні) кошти для фінансування своєї діяльності, розширюють надання платних послуг.

Але, на жаль, в організації роботи історико-культурних заповідників нагромадилося чимало недоліків: вкрай обмежене фінансування заповідників, аварійний стан музейних приміщень, проблема фондосховищ, недостатній рівень інформатизації, нестача технічного, комп'ютерного забезпечення.

Серед цих питань досить гостро стоїть проблема паспортизації пам'яток та об'єктів культурної спадщини. Облікова документація лише в деяких заповідниках розроблена на всі об'єкти. Об'єкти, що входять до складу решти заповідників паспортизовані частково. Актуальною проблемою залишається відсутність науково-проектної документації.

Пандемія респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, яка розпочалася у світі з грудня 2019 року, вплинула на діяльність історико-культурних заповідників. Постановою Кабінету міністрів України «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України

гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 9 грудня 2020 р. № 1236 було визначено зони епідемічної безпеки («зелений», «жовтий», «помаранчевий» або «червоний» рівень епідемічної небезпеки поширення COVID-19), встановлення яких пов'язане із поширенням на території України COVID-19, за результатами щоденної оцінки відповідних ознак епідемічної небезпеки. Особливістю діяльності історико-культурних заповідників в умовах карантину є те, що вони можуть продовжувати роботу за умов запровадження «зеленого», «жовтого», «помаранчевого» та «червоного» рівня епідемічної безпеки [3].

Наступним викликом для роботи історико-культурних заповідників стала військова агресія російської федерації проти України. 24 лютого 2022 р. Указом Президента України про «Про введення воєнного стану в Україні» із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року було запроваджено воєнний стан [4]. Ракетні та артилерійські удари було нанесено не лише по військовим об'єктам, а й по цивільній інфраструктурі та об'єктам культурної спадщини, зокрема по історико-культурним заповідникам. Відповідно до Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, прийнятої 14 травня 1954, історико-культурні заповідники є частиною культурних цінностей, які підпадають під охорону Конвенції. З метою убезпечення від руйнувань сторони-підписанти зобов'язуються ще мирний час підготувати охорону культурних цінностей, розташованих на них власної території, від можливих наслідків озброєного конфлікту. Для позначення пам'яток культури, які потребують особливої охорони під час воєнного конфлікту, є Знак Конвенції, а саме щит, загострений знизу, розділений на чотири частини синього та білого кольору (щит складається з квадрата синього кольору, один із кутів якого вписано в загострену частину щита, і синього трикутника над квадратом; квадрат та трикутник розмежовуються з обох сторін трикутниками білого кольору) (Конвенція, 1954). Проте наявність подібного охоронного знаку не є перешкодою для російської федерації для руйнувань [5].

Необхідно зазначити, що саме історико-культурні заповідники мають

велике перспективне значення для розвитку туризму в Україні. Розвиток цієї галузі може стати джерелом коштів для збереження історико-культурної спадщини нашої держави.

Ефективна робота історико-культурних заповідників можлива тільки за умови створення стратегічних довгострокових програм, що є втіленням політики держави в сфері охорони культурної спадщини.

Отже, найкращим способом для збереження культурної спадщини є створення історико-культурних заповідників та налагоджений механізм правового регулювання їх діяльності як в звичайних умовах так і в умовах пандемії респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 та в умовах воєнного стану.

Література:

1. Попович С.І., Фастовець О.О. Активізація використання потенціалу історико-культурних заповідників у сфері туризму. *Вісник Львівського інституту економіки і туризму*. 2017. №12. С.116-120.

2. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000р. № 1805-III (редакція 15.06.2023р.). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2000. № 39. ст.333.

3. Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова Кабінету міністрів України від 09.12.2020 р. № 1236. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2020-п?fbclid=IwAR03MrP4_dQt8cwPAhFDfkyXKhxYPCdJk9Wbjavv7JGBkpwD7YJLJELThM#Text (дата звернення: 06.10.2023 р.).

4. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (дата звернення: 05.10.2023 р.).

5. Нашинець-Наумова А., Байталюк О. Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності історико-культурних заповідників в Україні.

